

Til lovforslag nr. L 127. Betænkning afgivet af Miljø- og Planlægningsudvalget den 16. april 1997

Betænkning

over

Forslag til lov om ændring af lov om naturbeskyttelse

(Regulering af ferske enge og gødskning af arealer, der er omfattet af § 3, og rejsning af fredningssager)

[af Af Aage Brusgaard (FP) og Poul Nødgaard (DF) m.fl.]

Udvalget har behandlet lovforslaget i nogle møder og har herunder stillet spørgsmål til miljø- og energiministeren, som denne har besvaret skriftligt.

Nogle af udvalgets spørgsmål og miljø- og energiministerens svar herpå er tillige med et notat fra Skov- og Naturstyrelsen optrykt som bilag til betænkningen.

Endvidere har udvalget modtaget en skriftlig henvendelse fra Danmarks Naturfredningsforening.

Herefter indstiller et *flertal* (Socialdemokratiets, Det Konservative Folkepartis, Socialistisk Folkepartis, Det Radikale Venstres, Enhedslistens og Centrum-Demokraternes medlemmer af udvalget) lovforslaget til *forkastelse* ved 3. behandling.

Et *mindretal* (Venstres medlemmer af udvalget) vil redegøre for sin stilling ved lovforslagets 2. behandling.

Et *andet mindretal* (Fremskridtspartiets medlem af udvalget) indstiller lovforslaget til *vedtagelse uændret*.

Mindretallet har med tilfredshed noteret sig, at lovforslaget har afstedkommet hektisk aktivitet hos regeringen og de berørte parter. Stort

set samtlige partiers ordførere og miljø- og energiministeren tilkendegav ved 1. behandling, at de måtte indrømme, at der var problemer med reguleringen af § 3-områder.

Der er stillet ca. 30 spørgsmål om udpegning af § 3-områder - dels på lovforslaget og dels under udvalgets almindelige del. De svar, udvalget har fået, bekræfter, at der er stor uklarhed om administrationen af § 3-områderne.

Miljø- og energiministeren har haft møder med landbrugsorganisationerne og de berørte amter. Skov- og Naturstyrelsen har udarbejdet et 14 sider langt notat af 5. marts 1997 om naturbeskyttelseslovens § 3, specielt i relation til ferske enge i marskegnene, jf. alm. del - bilag 825. I notatet forsøges det at præcisere § 3 i naturbeskyttelsesloven. Miljø- og energiministeren har opfordret udvalget til at afgive en beretning, som tager udgangspunkt i notatet. Den beretning, som udvalget formentlig afgiver om naturbeskyttelseslovens § 3, kan ikke løse problemerne. Beretningen kan ikke stå alene.

Mindretallet kan godt se, at ministeren i besvarelserne på udvalgets spørgsmål har forsøgt at afhjælpe de problemer, mindretallet har påpeget, men ministerens tilkendegivelser er ikke tilfredsstillende, og mindretallet opfordrer derfor til, at et flertal støtter lovforslaget.

Martin Glerup (S) Helen Beim (S) Dorte Bennedsen (S) Inger Bierbaum (S)
Peter Christensen (S) Steen Gade (SF) fmd. Elsebeth Gerner Nielsen (RV)
Bent Hindrup Andersen (EL) Lis Greibe (S) Hans Christian Schmidt (V)
Hanne Severinsen (V) Peter Hansen-Nord (V) Jens Vibjerg (V)
Niels Jørgen Langkilde (KF) Gitte Seeberg (KF) Jens Jørgensen (KF)
Aage Brusgaard (FP) nfm.

Centrum-Demokraterne og Dansk Folkeparti havde ikke medlemmer i udvalget.

Nogle af udvalgets spørgsmål og miljø- og energiministerens svar, et notat fra Skov- og Naturstyrelsen samt spørgsmål 478-491 på alm. del og miljø- og energiministerens svar herpå

Spørgsmål nr. 1:

Ministeren bedes besvare de under 1. behandling stillede spørgsmål vedrørende ferske enge og overdrev.

Svar:

Under 1. behandling af forslag til lov om ændring af lov om naturbeskyttelse blev der drøftet en række spørgsmål. Jeg vil gerne supplere de svar, jeg afgav under debatten; jeg har primært koncentreret mig om de spørgsmål, som var rettet til mig.

Spørgsmål A (Jens Vibjerg (V), Niels Jørgen Langkilde (KF), Christian Mejdahl (V))

Hvad forstås ved »hittidig drift«?

Svar:

Af lovbemærkningerne til naturbeskyttelsesloven fremgår det, at »udformningen af . . . § 3 forudsætter, at benyttelsen af de beskyttede arealer kan fortsætte som hidtil. Det indebærer bl.a., at nogle ferske enge, såkaldte »kulturenge«, som regelmæssigt er blevet omlagt, navnlig for at sikre bedre græsningsmuligheder, kan omlægges med samme tidsinterval som hidtil. Ved omlæg forstås normalt pløjning og efterfølgende jordbehandling, hvorefter området tilsås med den samme eller en ny afgrøde. Hvis det i forbindelse med omlæg af et bestemt engareal inden for de senere år har været praksis i et år at høste en anden afgrøde – typisk korn – på det pågældende sted, vil denne praksis også kunne fortsætte i overensstemmelse med princippet om, at lovforslaget ikke tilsigter ændringer i den hittidige anvendelse af de beskyttede områder, når denne i øvrigt ikke er i modstrid med ønsket om at bevare den pågældende naturtype som sådan.

Dyrkning af korn og andre sædskifteafgrøder på enge i større omfang end hidtil vil kræve dispensation. Det samme gælder, såfremt man ønsker at omlægge eller på anden måde foretage jordbearbejdning i ferske enge, som

ikke hidtil har været regelmæssigt omlagt, hvorved normalt forstås inden for de sidste 7-10 år.«

Udtrykt kort kan den hittidige landbrugsmæssige benyttelse af de beskyttede ferske enge fortsættes i samme omfang som hidtil. Dette indebærer, at enge – uden at det kræver dispensation – kan omlægges, gødskes, drænes og sprøjtes i det omfang og med det interval, som har været den hittidige praksis.

Jeg kan oplyse, at omlæg uden for de regelmæssige intervaller for at bekæmpe tidsler, stankelbenslarver, sneskimmel og lign. efter Skov- og Naturstyrelsens opfattelse ikke kræver dispensation, når sådanne omlæg er indgået standardmæssigt i den hittidige drift. Er det ikke tilfældet, skal der indhentes tilladelse i amtet, som umiddelbart bør kunne give dispensation til et omlæg i denne situation.

Det spørgsmål er blevet rejst, om § 3 forhindrer, at en landmand mod slutningen af sine aktive år kan ekstensivere sin drift af en fersk eng, uden at det binder efterfølgeren.

Skov- og Naturstyrelsen har oplyst, at en kortvarig fravigelse af den hittidige praksis med hyppige omlæg, således at et omlæg udskydes og først finder sted efter 7-10 år, ikke får den konsekvens, at arealet bliver omfattet af § 3, idet lovens forarbejder forudsætter en vis regelmæssighed. Som følge heraf vil efterfølgeren uden dispensation kunne genoptage den tidligere drift.

Spørgsmål B (Niels Jørgen Langkilde (KF), Ole Donner (DF))

Hvordan fører amtet/landmanden bevis for, hvorledes den hittidige drift har været?

Svar:

Det vil forekomme, at de oplysninger, som amterne råder over i form af flyfotos, kortmateriale og lokalkendskab, ikke er tilstrækkelige til at klarlægge de enkelte arealers driftshistorie, herunder omlægningspraksis.

Amterne vil i disse situationer som udgangspunkt lægge landmændenes oplysninger til grund ved registreringen og behandlingen af konkrete dispensations- og tilsynssager, med mindre oplysningerne er åbenbart urigtige.

Ved omlæg med ret meget større mellemrum end ca. 12 år vil det dog normalt have formodningen imod sig, at der er tale om omlæg, som regelmæssigt har indgået i den hidtidige drift af arealet.

Ifølge oplysninger fra Ribe og Sønderjyllands Amter har mange af engarealerne i denne region været omlagt med intervaller fra 12 til 20-25 år. Efter Skov- og Naturstyrelsens opfattelse kan sådanne lokale kutymer føre til, at det kan have formodningen for sig, at der er tale om omlæg, som regelmæssigt har indgået i den hidtidige drift af arealet, og denne driftsform vil dermed kunne fortsætte som hidtil uden dispensation.

Spørgsmål C (Jens Kirk (V))

Kan ubeskyttede arealer vokse ind i beskyttelsen?

Svar:

Den generelle beskyttelse efter naturbeskyttelseslovens § 3 omfatter som udgangspunkt de arealer, der til enhver tid falder ind under bestemmelsen. Arealer kan således både »vokse ind i« og »vokse ud af« beskyttelsen efter § 3.

Et eksempel på et område, der kan vokse ind i beskyttelsen, er en anlagt sø, som på etableringstidspunktet ikke vil være omfattet af beskyttelsesordningen, men hvor der efter et stykke tid vil indfinde sig et naturligt dyre- og planteliv, som betyder, at søen kan blive omfattet af § 3. Omvendt kan arealer også vokse sig ud af beskyttelsen, hvor f.eks. vegetationen ændrer sig afgørende. Et eksempel herpå er et hedeareal, som springer i skov. Når der på et sådant areal ikke længere findes de karakteristiske hedeplanter, er arealet ikke længere omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3.

Det fremgår af ovenstående, at arealer ikke vokser ind i eller ud af beskyttelsen i løbet af kort tid. Der er tale om en proces, hvor naturligt tilstanden ændrer sig over tid.

Specielt med hensyn til ferske enge skal det tilføjes, at der ved definitionen af ferske enge lægges vægt på vegetation, fugtighedsforhold, beliggenhed og driftsform. Driftsformen vil ofte blive udslagsgivende, når det drejer sig om

mere intensivt gødskede græsarealer eller nytligt omlagte arealer.

Kulturgræsmarker, der omlægges hyppigere end en gang hvert 7.-10. år, eller hvor der flere gange inden for denne periode høstes mellem-afgrøder, betragtes ikke som ferske enge i naturbeskyttelseslovens forstand.

Vælger en ejer at ophøre med dyrkningen af et areal, kan det betyde, at han – og hans efterfølger – ikke igen senere kan opdyrke arealet m.v., fordi arealet som følge af dyrkningsophøret i mellemtiden har ændret karakter og er vokset ind i beskyttelsesordningen.

Efter Skov- og Naturstyrelsens opfattelse vokser et areal imidlertid ikke nødvendigvis ind i § 3, fordi en landmand fremover undertiden vælger at lade arealet ligge uomlagt i noget mere end 7-10 år, idet forarbejderne – som nævnt i svaret på spørgsmål A – forudsætter en vis regelmæssighed.

Spørgsmål D (Anni Svanholt (SF))

Findes der statistisk materiale, der belyser omfanget af opløjninger af ferske enge efter lovens ikrafttræden?

Svar:

Skov- og Naturstyrelsen har over for mig oplyst, at styrelsen ikke er bekendt med, at der findes et statistisk materiale, der belyser omfanget af opløjninger af ferske enge efter lovens ikrafttræden, endsige årsagen til sådanne opløjninger. Dog viser landbrugsstatistikken fra Danmarks Statistik, at omfanget af græsarealer uden for omdriften i 1995 lå på samme niveau som i 1992, hvor loven trådte i kraft. Medregnes arealer med permanent brak med græs, er græsarealerne uden for omdriften øget siden 1992.

Spørgsmål E (Niels Jørgen Langkilde (KF))

Hvad vil ministeren gøre ved, at loven giver anledning til utidige opløjninger af ferske enge og derfor virker mod sin hensigt?

Svar:

Skov- og Natustyrelsen er som nævnt ikke i besiddelse af oplysninger, som dokumenterer problemets omfang. Der kan utvivlsomt findes eksempler på landmænd, der – for ikke at »vokse ind i« § 3-beskyttelsen – har valgt at omlægge tidligere end nødvendigt af driftsmæssige eller naturmæssige grunde. Det sam-

me skete sikkert også i tiden op til lovens ikrafttræden for at undgå overhovedet at blive omfattet af beskyttelsen – hvilket var fuldt lovligt.

Herudover kan der formentlig også findes eksempler på ulovlige opløjninger, hvoraf nogle kan skyldes den misforståelse, at man uanset hidtidig praksis kan pløje engarealer ud af beskyttelsen ved at pløje op inden 7-10 år efter sidste opløjning. Sådan er reglerne imidlertid ikke. Ferske enge er omfattet af § 3, medmindre de ved lovens ikrafttræden i 1992 plejede at blive omlagt hyppigere end hvert 7.-10. år. Landmanden kan altså ikke »pløje sig ud« af § 3-beskyttelsen ved nu at begynde at pløje op med 7 års intervaller, hvis han ikke hidtil har gjort det.

Omlæg, der ikke er begrundet i driftsforhold m.v., kan skyldes usikkerhed hos landmændene, om et areal vil blive registreret som fersk eng, hvis arealet ikke hyppigt omlægges, altså usikkerhed om registreringskriterierne.

Miljø- og Energiministeriet er ved at lægge sidste hånd på et notat, der gør op med en række misforståelser og præciserer fortolkningen af de gældende regler. Notatet vil tilgå udvalget, og de oplysninger, som notatet indeholder, vil blive formidlet til de relevante parter.

Utidige opløjninger kan også skyldes et ønske om at bevare dispositionsfriheden over et areal, der vil blive omfattet af § 3-beskyttelsen, hvis det ikke fortsat omlægges hyppigt. Det må vi selvfølgelig respektere. Hvis vi ønsker at modvirke sådanne tendenser, må vejen frem være økonomiske incitamenter (tilskud).

Spørgsmål F (Urup (V))

Hvorledes er den atypisk hårdt ramte landmands retsstilling?

Svar:

Et særskilt problem udgør de tilfælde, hvor en landmand bliver usædvanlig hårdt ramt af engbestemmelserne i § 3.

Virksomheden af generelle reguleringer viser sig først i den konkrete administration af ordningen. Ved sådanne reguleringer er det ikke muligt på forhånd generelt at udelukke, at der kan forekomme tilfælde, hvor gennemførelsen i det enkelte tilfælde undtagelsesvis rammer så atypisk og har en sådan intensitet i forhold til berettigede forventninger, at der vil kunne foretages et indgreb, der må bedømmes som eks-

propriativt, og som derfor kun kan ske mod fuld erstatning. Spørgsmålet om, hvorvidt der i det konkrete tilfælde må antages at foreligge et ekspropriativt indgreb, henhører under domstolene.

Vurderer amtsrådet, at en landmand er atypisk hårdt ramt, må amtsrådet i forhold til den konkrete ejendom kunne betragte dette som »et særligt forhold«, der kan begrunde en dispensation, således at virkningen afbødes. Dette forudsætter dog, at en dispensation ikke åbenbart vil være i strid med lovens forudsætninger. Hvis der ikke gives dispensation, vil landmanden – ud over at påklage afgørelsen til Naturklagenævnet – kunne anlægge sag ved domstolene med påstand om erstatning støttet på grundlovens § 73.

Spørgsmål G (Jens Kirk (V))

Kan der forventes økonomisk kompensation til landmændene i forbindelse med rådighedsindskrænkninger?

Svar:

Jeg kan henvise til besvarelsen af spørgsmål E om økonomiske incitamenter, hvis vi ønsker at opnå andet og mere på en konkret ejendom end det, som naturbeskyttelsesloven sikrer gennem en generel erstatningsfri regulering.

Spørgsmål nr. 5:

I forlængelse af besvarelsen af spørgsmål 1, jf. bilag 4, bedes ministeren oplyse, om svaret udelukker anden vekslen i den »hidtidige drift« end

- 1) omlægning med bestemte åremål,
- 2) omlægning på grund af traditionel skadedyrsbekæmpelse og
- 3) ekstensivering på landmandens ældre dage.

Her tænkes navnlig på en accept af »hidtidig drift« bestående i

- 1) efter hvert ejerskifte intensiveres bestemte arealer
- 2) et skift bestemt af klimatiske forhold, f.eks. nedbørsmængden, og
- 3) konjunkturforhold forstået således, at et areal er dyrket efter, hvad ejeren det pågældende år fandt bedst kunne betale sig i økonomisk henseende.

Svar:

Jeg har forelagt spørgsmålet for Skov- og

Naturstyrelsen, som har oplyst følgende, hvortil jeg kan henholde mig:

»Af mit svar på spørgsmål 1 A, bilag 4, fremgår bl.a., at omlæg af kulturrenge, der er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3, ikke kræver dispensation, hvis det sker med de samme tidsintervaller som hidtil eller med henblik på skadedyrsbekæmpelse, når sådanne omlæg er indgået i den hidtidige drift.

Af svaret fremgår endvidere, at den omstændighed, at en kulturreng, der hidtil har været omlagt med mindre tidsintervaller end 7-10 år, sporadisk omlægges med tidsintervaller på 7-10 år eller mere, ikke får den konsekvens, at arealet bliver omfattet af § 3, idet lovens forarbejder forudsætter en vis regelmæssighed. Hvis der undtagelsesvis forud for et ejerskifte er ekstensiveret, vil en efterfølger derfor uden videre på ny kunne intensivere driften, selv om perioden fra sidste omlæg overstiger 7-10 år.

Om bestemte arealer kan intensiveres efter hvert ejerskifte – ud over de ovennævnte tilfælde – afhænger af, om de er omfattet af § 3-beskyttelsen eller ej, og – hvis de er omfattet – om der kan meddeles en dispensation.

Det fremgår ikke af bemærkningerne i lovforslaget til § 3, at ejerskifte, normale klimatiske skift og skiftende konjunkturer har betydning for, om et areal er omfattet af beskyttelsen. Af bemærkningerne (Folketingstidende 1991-92, 2. samling, Tillæg A, spalte 1365 ff) fremgår derimod, at det for at give dispensation »ikke er nok, at der er påvist en væsentlig jordbrugs- eller anden økonomisk interesse i, at et indgreb finder sted. Der må tillige enten være tale om et område, som ud fra fredningsmæssige hensyn vurderes som uden særlig interesse, for at man eventuelt kan acceptere, at der sker indgreb i dets tilstand, eller at det påtænkte indgreb i sig selv ikke skønnes at medføre nogen afgørende forrykning af tilstanden i området. Dog vil det naturligvis ikke kunne udelukkes, at andre særlige forhold må tages i betragtning, f.eks. at der foreligger specielt store landbrugsmæssige interesser i et givet projekt, samtidig med at den pågældende naturlokalitet er af mindre interesse.«

Dette indebærer, at ejerskifte og eventuelle ønsker i den forbindelse om at ændre den hidtidige drift ikke i almindelighed kan anses som en tilstrækkelig dispensationsgrund. Det samme gælder normale klimatiske skift, herunder vekslende nedbørmængder, og skiftende konjunkturforhold.«

Spørgsmål nr. 6

Hvor er lovgrundlaget for de »ca. 12 år« og »12 til 20-25 år«, jf. ministerens besvarelse af spørgsmål 1 B, bilag 4?

Svar:

Jeg har forelagt spørgsmålet for Skov- og Naturstyrelsen, som har oplyst følgende, hvortil jeg kan henholde mig:

»Af bemærkningerne til § 3 i lovforslaget fremgår, at der kræves dispensation til at omlægge enge, der ikke hidtil har været regelmæssigt omlagt, hvorved normalt forstås omlæg inden for de sidste 7-10 år.

Det følger heraf, at enge, der har været omlagt med tidsintervaller på 7-10 år – og dermed naturligvis også med længere tidsintervaller – er omfattet af beskyttelsen.

Samtidig bygger § 3 på et princip om, at der ikke gøres indgreb i den hidtidige drift, der således kan fortsætte, uden at der kræves dispensation. Derfor kan omlæg i hidtidigt omfang finde sted uden dispensation, hvorimod omlæg »i utide« kræver dispensation.

Hverken »ca. 12 år« eller »12 til 20-25 år«, som er nævnt i svaret på spørgsmål 1 B, bilag 4, fremgår af bemærkningerne til § 3 i lovforslaget, men er udtryk for en fortolkning af motiverne til § 3 og hensigten med bestemmelsen, dvs. på den ene side beskyttelseshensynet og på den anden side princippet om ikke at gribe ind i den hidtidige drift. Dette dobbelte hensyn er afspejlet i den i samarbejde med bl.a. landbrugsorganisationerne udarbejdede »Vejledning om registrering af beskyttede naturtyper« (Miljøministeriet, 1993), hvoraf bl.a. fremgår følgende (s. 21):

»Hidtidig benyttelse af de beskyttede arealer kan fortsætte i samme omfang som hidtil. Dette indebærer bl.a., at ferske enge, såkaldte kulturrenge, som er blevet omlagt med 7-10 års eller længere mellemrum, kan omlægges med samme interval som hidtil. Ferske enge, der regelmæssigt har været omlagt f.eks. hvert 12. år, kan således fortsat omlægges med samme hyppighed. Derimod vil det ved omlæg med ret meget større mellemrum have formodningen imod sig, at der er tale om omlæg, som regelmæssigt har indgået i den hidtidige drift af arealet. I en sådan situation vil omlæg derfor som udgangspunkt kræve en dispensation fra lovens § 3.«

Bilag til bet. o. lovf. vedr. naturbeskyttelse

I mit svar på spørgsmål 1 B, bilag 4, er disse bemærkninger modificeret således, at der i Ribe og Sønderjyllands Amter gør sig særlige forhold gældende, og at det derfor godt her – i modsætning til de fleste andre områder i landet – kan have formodningen for sig, at omlæg med intervaller fra »12 til 20-25 år« regelmæssigt har indgået i den hidtidige drift. I sådanne tilfælde vil denne driftsform dermed kunne fortsætte som hidtil uden dispensation.«

Spørgsmål nr. 7:

Hvor mange hektar enge og overdrev var der i Danmark i 1986 og 1996?

Svar:

Jeg har forelagt spørgsmålet for Skov- og Naturstyrelsen, som har oplyst følgende, hvortil jeg kan henholde mig:

»I 1986 gennemførte Miljøministeriet en kortlægning af de ekstensivt udnyttede naturtyper strandeng, fersk eng og overdrev. Ud fra tolkning af flyfotos og kort blev det beregnet, at der var 42.340 ha strandeng, 45.810 ha fersk eng og 7.560 ha overdrev i Danmark (Miljøministeriets projektundersøgelse 1986, Tekniker-rapport nr. 2). Arealer under 1 ha blev imidlertid ikke medtaget i denne kortlægning.

I forarbejderne til naturbeskyttelsesloven er arealet af strandenge/strandsumpe, ferske enge og overdrev skønnet til 180.000 ha (FT 1990-91, tillæg A, sp. 679, lovforslag nr. L 22, fremsat den 4. oktober 1990 af miljøministeren).

Efter det samlede resultat af amtskommunernes registrering af arealer omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3 er der 103.671 ha fersk eng og 26.225 ha overdrev i Danmark, mens det totale strandengsareal er opgjort til 43.622 ha. De tre naturtyper strandeng, fersk eng og overdrev, der i forarbejderne til naturbeskyttelsesloven som anført blev skønnet til 180.000 ha, er således i 1996 registreret med i alt 173.558 ha.

Spørgsmål nr. 8:

Hvor mange hektar var der udpeget som paragraf 3 i 1994, og hvor meget er der udpeget pr. 1. januar 1997?

Svar:

Jeg har forelagt spørgsmålet for Skov- og

Naturstyrelsen, som har oplyst følgende, hvortil jeg kan henholde mig:

»Enge og overdrev udpeges ikke, men er som de øvrige naturtyper (bortset fra vandløb), der er nævnt i naturbeskyttelseslovens § 3, beskyttede umiddelbart i henhold til loven, hvis de opfylder de nødvendige økologiske og størrelsesmæssige kriterier m.v.

Derimod skal de beskyttede enge og overdrev – ligesom de andre beskyttede naturtyper – registreres af amtskommunerne. Denne registrering sker i henhold til »Cirkulære om registrering af beskyttede naturtyper samt indsendelse af oplysninger til Skov- og Naturstyrelsen« (Miljøministeriets cirkulære nr. 128 af 13. juli 1993) på grundlag af »Vejledning om registrering af beskyttede naturtyper« (Miljøministeriet, Skov- og Naturstyrelsen, 1993) og tillige – for engenes vedkommende – Skov- og Naturstyrelsens notat af 5. marts 1997 om naturbeskyttelseslovens § 3, specielt i relation til ferske enge i marskegne, som blev fremsendt til udvalgets orientering den 10. marts 1997.

Registreringen er et arbejdsredskab for amtskommunerne ved administrationen og håndhævelsen af beskyttelsesordningen. Registreringen er ikke bindende, bl.a. fordi det er arealets tilstand på det tidspunkt, hvor der ønskes foretaget et indgreb, der er afgørende for vurderingen af, om det er beskyttet. Registreringen har derfor ingen retsvirkning for ejerne m.fl.

Den oprindelige frist for registreringen var den 1. september 1995, men på grund af tekniske problemer i enkelte amtskommuner forelå der ikke et samlet resultat af registreringen før i 1996. Det samlede resultat af registreringen fremgår af bilaget til min besvarelse af spørgsmål 4 (L 127 – bilag 7).«

Til udvalgets orientering følger vedlagt i 80 eksemplarer Skov- og Naturstyrelsens notat af 5. marts 1997 om naturbeskyttelseslovens § 3, specielt i relation til ferske enge i marskegne.

Notatet redegør for de problemstillinger, som er rejst fra Ribe og Sønderjyllands Amter og landbrugets organisationer, og indeholder Skov- og Naturstyrelsens kommentarer og præciseringer af de gældende regler.

Udgangspunktet har været de særlige problemer med beskyttede ferske enge i marskegnene, men notatets præciseringer af gældende regler har også relevans for administrationen af engbeskyttelsen i andre dele af landet. No-

tatet vil derfor – som også aftalt på mit møde med landbrugets organisationer den 5. marts 1997 – blive udsendt til alle amter samt Naturklagenævnet.

Som tilkendegivet i notatet vil bekendtgørelse nr. 572 af 25. juni 1992 om beskyttede naturtyper og sten- og jorddiger m.v. blive ændret i overensstemmelse med Naturklagenævnets praksis, hvorefter amtets vurdering af, at et

areal falder ind under § 3-beskyttelsen, kan påklages til Naturklagenævnet.

Skov- og Naturstyrelsen har i øvrigt allerede informeret om klagemuligheden i styrelsens meddelelsesblad »Nyt om § 3 og § 4«, som udsendes til myndigheder, organisationer og andre interesserede, og styrelsen vil supplere denne information med en omtale i de landbrugsfaglige blade.

SVEND AUKEN

Karen Westerbye-Juhl

MILJØ- & ENERGIMINISTERIET

Skov- og Naturstyrelsen

Økologisk kontor

Den 5. marts 1997

NOTAT

Naturbeskyttelseslovens § 3, specielt i relation til ferske enge i marskegnene

I. Indledning

Administrationen af reglerne for beskyttede ferske enge i henhold til naturbeskyttelseslovens § 3, specielt i relation til ferske enge i marskegnene har i 1996 været drøftet med Ribe og Sønderjyllands Amter og landbrugets organisationer.

Baggrunden for disse drøftelser har været, at den hidtidige udmøntning af lovens bestemmelser efter de 2 amters og landbrugets organisations opfattelse bevirker, at loven virker mod sin hensigt, giver anledning til registreringsproblemer og administrative vanskeligheder, og at administrationspraksis set ud fra landmændenes synsvinkel kan være uforståelig eller uacceptabel.

I forbindelse med disse drøftelser har der været afholdt en fælles besigtigelse i det sydvestjyske område for at drøfte de rejste problemer ud fra konkrete eksempler.

Dette notat redegør for de rejste problemstillinger og indeholder Skov- og Naturstyrelsens kommentarer og præciseringer af de gældende regler. Udgangspunktet har været de særlige problemer med beskyttede ferske enge i marskegnene, men notatets præciseringer af gældende regler har i vidt omfang også relevans for administrationen af engbeskyttelsen i andre dele af landet.

Skov- og Naturstyrelsen vil som et resultat af drøftelserne foreslå bekendtgørelsen om beskyttede naturtyper og sten- og jorddiger m.v. ændret og sikre hurtigt og relevant information af de relevante parter om de misforståelser, som man har identificeret, og de præciseringer af de gældende regler, som er indeholdt i dette notat.

Miljø- og energiministeren har taget initiativ til nedsættelse af et udvalg, der inden udgangen af 1997 skal udarbejde forslag til en infor-

mationsindsats over for den enkelte landmand om gældende reguleringer.

Afsnit II giver et overblik over de hidtidige drøftelser og problemstillinger, der er rejst. I afsnit III behandles den generelle beskyttelse af de ferske enge, mens afsnit IV indeholder en nærmere diskussion af de rejste problemstillinger og afsnit V en sammenfattende konklusion.

II. De hidtidige drøftelser

Formændene for teknik- og miljøudvalget i Ribe og Sønderjyllands Amter henvendte sig i begyndelsen af 1996 til miljø- og energiministeren og gjorde opmærksom på en række forhold i forbindelse med naturbeskyttelseslovens § 3, der efter deres opfattelse fører til, at loven kan virke mod sin hensigt eller give registreringsproblemer og administrative vanskeligheder. Ministeren henviste i sit svar til den foreslåede effektvurdering af naturbeskyttelsesloven. Henvendelsen blev siden fuldt op af en tilsvarende henvendelse fra landboorganisationerne i de to amter og af en fornyet henvendelse fra de to amter, der understregede sagens presserende karakter.

Skov- og Naturstyrelsen afholdt medio juni et møde med repræsentanter for Sønderjyllands og Ribe Amter og landboorganisationerne fra de 2 amter. Ministeren orienterede i forlængelse af et samråd i Folketingets Miljø- og Planlægningsudvalg skriftligt udvalget den 1. juli 1996 om forløbet af mødet, de problemstillinger, som var blevet rejst over for Skov- og Naturstyrelsen, og styrelsens foreløbige bemærkninger hertil. Det blev i den forbindelse oplyst, at der var aftalt en fælles besigtigelse i det sydvestjyske område den 30. juli 1996 for at få mulighed for at drøfte de rejste problemer ud fra konkrete eksempler.

På besigtigelsen, hvori også deltog repræsentanter fra Amtsrådsforeningen, De danske

Landboforeninger og Dansk Familielandbrug, besøgte man 6 lokaliteter, der på forskellig vis belyste landboorganisationernes problemer med

- begrænsning i den enkelte landmands dispositionsret,
- den foretagne registrerings overensstemmelse med engkriterierne,
- rimeligheden af de mosaikker af registrerede og ikke-registrerede arealer, der herved er opstået,
- rimeligheden af omfanget af registrerede arealer på en enkelt lodsejers ejendom, Endvidere blev der mere generelt
- fremført kritik af informationen til de berørte lodsejere om de beskyttede arealer.

Skov- og Naturstyrelsen har indhentet bemærkninger til notatet fra parterne. Der blev i december 1996 afholdt 2 møder med De danske Landboforeninger og Dansk Familielandbrug om styrelsens notat.

Ribe og Sønderjyllands Amter har i november 1996 på ny skrevet til ministeren og bl.a. givet udtryk for en forventning om, at amterne på baggrund af den dialog, der har fundet sted med Skov- og Naturstyrelsen, kan administrere kulturrengene i marsken med de frihedsgrader, der er nødvendige for at opnå en hensigtsmæssig og for befolkningen foreståelig administration af loven.

Det kan endvidere oplyses, at Skov- og Naturstyrelsen i juni 1996 afholdt et møde med embedsmænd fra næsten alle amter om problematikken. Mødet efterlod det klare indtryk, at § 3-beskyttelsen af ferske enge ikke giver større administrative problemer andre steder i landet, og at teknikerne fandt beskyttelsen værdifuld. Enkelte jyske amter nævne visse vanskeligheder med engdefinitionen.

I forbindelse med effektivvurderingen af naturbeskyttelsesloven har Nordjyllands og Viborg Amter givet udtryk for, at man finder definitionen af ferske enge vanskelig, og Ribe Amt har i lighed med landbrugets organisationer foreslået, at kulturrengene udtages af beskyttelsen.

III. Den generelle beskyttelse af ferske enge efter naturbeskyttelseslovens § 3

1. Generelt

Den generelle beskyttelse af ferske enge blev indført med naturbeskyttelsesloven i 1992. § 3-beskyttelsen indebærer, at der ikke må fo-

retages ændringer i tilstanden af ferske enge. Kun i særlige tilfælde kan amtet dispensere fra forbudet. Den landbrugsmæssige benyttelse af arealerne kan dog fortsætte som hidtil. Som det fremgår af lovbemærkningerne, udgør de ferske enge i dag en økologisk set meget betydende biotoptype, som rummer et bredt register af karakteristiske plantearter samt fugle, pattedyr, padder og insekter, hvoraf flere er truede, ikke blot nationalt, men også internationalt. Endvidere har de enge, der ligger direkte langs vandløb og søer, en særlig betydning som bufferzone, der medvirker til at reducere udsivningen af næringssalte m.v. til vandløb, søer, fjorde og kystnære havområder.

De ferske enge er generelt tillige centrale for den danske efterlevelse af bl.a. EF-fuglebeskyttelsesdirektivet, idet der ikke her i landet er gennemført en særlig lovgivning for disse områder. I stedet er det administrativt pålagt bl.a. amtskommunerne at varetage de internationale hensyn i deres administration af eksisterende love.

Alle amter har nu foretaget en vejledende registrering af arealer, der er beskyttet efter naturbeskyttelseslovens § 3. En sammenstilling af de oplysninger, som amterne har indsendt til Skov- og Naturstyrelsen, viser, at 2,4 pct. af landets areal er registreret som fersk eng. I registreringerne er der ikke sondret mellem forskellige typer af enge og således heller ikke mellem såkaldte naturenge og kulturrenge. Dette er heller ikke forudsat i lovgivningen og vejledningerne.

2. Særligt om marskegnene

I Ribe Amt udgør de registrerede ferske enge 5 pct. af arealet, hvilket er væsentlig højere end landsgennemsnitet. I Sønderjyllands Amt er engarealet opgjort til 2,7 pct. En væsentlig del af de ferske enge er udpeget som EF-fuglebeskyttelsesområder og er vigtige for opfyldelsen af de målsætninger, som fremgår af de internationale naturbeskyttelsesdirektiver og konventioner m.v., som Danmark har tiltrådt.

IV. Naturbeskyttelseslovens § 3 om beskyttelse af ferske enge, specielt i relation til kulturrengene i marskegnene

1. Begrænsninger i dispositionsretten

Fra amternes og landboorganisationernes side er det blevet fremhævet, at § 3-beskyttelsen af ferske enge indskrænker landmandens

dispositionsfrihed og giver økonomiske tab. Det er især et problem ved generationsskifte/salg af ejendommen, ved nedgang i kvægbestanden med deraf følgende mindre behov for grænsningsarealer, i forbindelse med øget behov for jord som følge af harmonikrav, og når EU-markedsordninger omlægges (eksempelvis bortfald af tilskud til grønpilleproduktion). Fra landbrugets side er det fremført, at disse forhold har overordentlig store konsekvenser for de berørte ejendommers værdi og har fået større betydning siden reglernes ikrafttræden på grund af de seneste års udvikling inden for kvægbruget. På baggrund af den vanskelige sondring mellem ubeskyttede græsmarker og beskyttede ferske enge betragtes og virker reglerne om beskyttede ferske enge som et særlig hårdt indgreb i den hidtidige dispositionsfrihed.

På besigtigelsesturen tilkendegav de lokale landboorganisationer, at man ønskede langt friere dispositionsret over engene.

Efter Skov- og Naturstyrelsens opfattelse indebærer § 3-beskyttelsen en af lovgiver tilsigtet begrænsning af landmandens dispositionsfrihed, idet der ikke må foretages ændringer i tilstanden af ferske enge. Kun i særlige tilfælde kan amtsrådet dispensere fra forbudet.

Den hidtidige landbrugsmæssige benyttelse af de beskyttede ferske enge kan fortsættes i samme omfang som hidtil. Dette indebærer, at enge – uden at det kræver dispensation – kan omlægges, gødskes, drænes og sprøjtes i det omfang og med det interval, som har været den hidtidige praksis.

Er arealerne ikke hidtil omlagt regelmæssigt, eller ønskes driften af arealerne på anden måde ændret, f.eks. til kornavl, kræver det dispensation fra § 3. Ved vurderingen af, om der bør gives dispensation, skal der lægges afgørende vægt på omlægningens forenelighed med de hensyn, som § 3-beskyttelsen varetager. Det er således efter bemærkningerne til forslaget til lov om naturbeskyttelse ikke nok, at baggrunden for en dispensationsansøgning er en væsentlig jordbrugs- eller anden økonomisk interesse.

2. Registrering

2.1. Engdefinitionen generelt

Ifølge forarbejderne til naturbeskyttelsesloven omfatter ferske enge såvel såkaldte naturenge som kulturrenge. Det fremgår endvidere,

at der ved afgrænsningen af de områder, som er omfattet af engbeskyttelsen, ikke alene kan tages udgangspunkt i vegetationen. Også beliggenhed, fugtighed og ikke mindst den nuværende og hidtidige landbrugsmæssige drift m.v. har betydning.

Det anføres i lovbemærkningerne, at dyrkning af korn og at ændre sædskifteafgrøder på enge i større omfang end hidtil vil kræve dispensation. Det samme gælder, såfremt man ønsker at omlægge eller på anden måde foretage jordbearbejdning i ferske enge, som ikke hidtil har været regelmæssigt omlagt, hvorved normalt forstås inden for de sidste 7-10 år. Desuden indeholder bemærkningerne en bred beskrivelse af de ferske enges typiske karaktertræk, deres tilblivelse, forudsætninger for deres opretholdelse og deres videre udvikling samt eksempler på plantearter, der er typiske for enge på forholdsvis god jordbonitet (rigkær).

2.2. Tilstand pr. 1.7. 1992

Af Miljøministeriets »Vejledning om registrering af beskyttede naturtyper« (Miljøministeriet, 1993) fremgår, at det »ved førstegangsregistrering lægges til grund, at ferske enge kun er beskyttet, hvis arealerne var græsklædte ved lovens ikrafttræden (1/7 1992) uanset det pågældende areals dyrkningshistorie« (s. 11 og s. 21).

Styrelsen har overvejet, om dette kriterium kunne udvides, således at også arealer, der ved lovens ikrafttræden var græsklædte, men ikke havde engvegetation, er undtaget fra beskyttelsen uanset en hidtidig omlægshyppighed på 7-10 år eller mere. Styrelsens konklusion er imidlertid, at en sådan udvidelse af undtagelsen ikke er mulig. Baggrunden for undtagelsen, der ikke fremgår af loven eller dens bemærkninger, er nemlig alene hensynet til ikke at give loven en slags tilbagevirkende kraft. Loven blev vedtaget i december 1991 med ikrafttræden den 1. juli 1992 uden bestemmelse om, at de nye beskyttelsesregler skulle have virkning allerede fra vedtagelsen. De lodsejere, der ikke ønskede at blive omfattet af lovens regler om beskyttelse af ferske enge, havde derfor mulighed for at pløje sådanne arealer op, således at de ved lovens ikrafttræden ikke var græsklædte. Under forudsætning af, at sådanne arealer ikke senere bliver genstand for en drift med regelmæssigt omlæg hvert 7.-10.

år eller mere, vil de forblive ubeskyttede. Undtagelsesbestemmelsen er således i realiteten ikke knyttet til et vegetationskriterium og kan derfor heller ikke udvides under henvisning hertil.

2.3. Særligt om registreringen af de ferske enge i marskegnene

2.3.1. Generelle bemærkninger

Naturbeskyttelsesloven sonderer ikke mellem ferske enge i marskegnene og ferske enge andre steder i landet. (I lovbemærkningerne er marskengen i øvrigt nævnt som et eksempel på en strandeng. Det skyldes, at der findes marsk, som ikke er inddiget, eller som ligger uden for digerne. Disse arealer vil være strandenge. Også i inddigede områder kan undertiden fortsat forekomme strandenge, men det er ikke det almindelige. Derfor er engene omfattet af loven om Tøndermarsken i registreringsvejledningen da også nævnt i afsnittet om ferske enge).

Kulturengene i Sydvestjylland adskiller sig på flere punkter fra (de fleste) andre kulturenge. Det gælder dannelseshistorien og jordbundsforhold, hvor marskegnene består af klægjord uden humusindhold. Endvidere er der efter det oplyste i marskegnene tradition for omlæg med meget lange mellemrum (15-25 år). Hvad angår dyre- og plantelivet, medfører de særlige jordbundsforhold en anden flora og dermed et andet insektliv. Marskens betydning for fuglebeskyttelsen er vel dokumenteret. Med hensyn til fugtighed varierer denne meget fra vinterhalvåret til sommerhalvåret. I vinter- og forårsmånederne er en stor del af områderne vanddækket. Klægjord gør, at vandet ligger ovenpå eller løber af jorden via grøblerne.

Ribe Amt har foretaget registreringen efter følgende retningslinjer: Alle græsklædte arealer under kote 2,5, der ikke er strandenge, betragtes som udgangspunkt som ferske enge. Arealer, der omlægges hyppigere end hvert 7.-10. år (kulturgræsmarker) registreres i overensstemmelse med forarbejderne og vejledningerne ikke. Det samme gælder – helt korrekt – arealer, der ikke var græsklædte den 1. juli 1992, og ferske enge, der er dannet, fordi der efter aftale med en offentlig myndighed i en nærmere angiven periode er gennemført en særlig driftsform, medmindre andet er bestemt i aftalen. Registreringen er overvejende sket ud fra luftfotos og kortblade.

Sønderjyllands Amt har fulgt tilsvarende retningslinjer; dog har man ikke anvendt beliggenhed under 2,5 m DNN som et af kriterierne for registreringen af kulturenge.

Ved besigtigelsen den 30. juli d.å. blev det konstateret, at vegetationen på de pågældende arealer var præget af en meget kraftig gødskning og dermed relativt artsfattige. Endvidere var arealerne meget tørre. Det var ikke muligt at afgøre, om dette skyldtes den forudgående langvarige tørre periode, eller dette var normalt for sommerperioderne.

2.3.2. Vegetationskriteriet

Bl.a. af besigtigelsen den 30. juli 1996 fremgik det, at den vegetation, som findes på nogle af de registrerede arealer, er helt domineret af kulturgræsser, og at dette formentlig ikke vil ændre sig med den nuværende driftsform, der indebærer, at der bliver gødsket, måske tillige sprøjtet samt foretaget hyppige slæt, hvortil kan komme et stort græsningstryk.

Det er forudsat i lovbemærkningerne, at den hidtidige drift af engarealer kan fortsætte, herunder at der gødskes, sprøjtes m.v. Driftsformen betyder, at der vil optræde en større andel af udsåede kulturgræsser. Nogle driftsformer vil indebære, at kulturgræsserne mere permanent helt vil dominere arealet.

Det synspunkt er blevet fremført, at der inden for omlægsperioden skal indfinde sig en ikke helt ubetydelig del af den vegetation, der normalt forbindes med enge, for at der kan være tale om beskyttede enge i lovens forstand.

Loven omfatter som udgangspunkt også kulturenge, der er påvirket af landmandens gødsknings- og sprøjtepraksis, forudsat at der ikke omlægges hyppigere end hvert 7.-10. år. På den anden side må det i lyset af forarbejderne beskrivelse af vegetationen antages, at beskyttelsen forudsætter, at en vis engvegetation findes eller vil indfinde sig. På trods af den vægt, der er lagt på omlægskriteriet som grundlag for definitionen af de beskyttede enge, må det antages, at i hvert fald de arealer, hvor det er åbenbart, at der ikke findes og – med uændret drift – heller ikke vil indfinde sig den vegetation, der er typisk for enge, falder uden for § 3. For denne antagelse taler ikke blot en formålsfortolkning, men også den naturlige forståelse af ordene »ferske enge« i selve lovtæksten i § 3, dvs. en ordfortolkning af loven, og generelle lighedsgrundsætninger.

Bortset fra de nævnte tilfælde, hvor arealer på grund af åbenbar manglende engvegetation nu og fremover falder uden for § 3, må der være mulighed for at lægge vægt på vegetationens sammensætning – herunder også dens sammensætning på sigt ved fortsat uændret drift – ved vurderingen af, om der kan gives dispensation til omlæg, opdyrkning og lign.

2.3.3. Fugtighedskriteriet

Fra landbrugets side har man endvidere sat spørgsmålstegn ved, om alle registrerede arealer er tilstrækkelig fugtige til at blive betragtet som fersk eng.

Det fremgår af forarbejderne, at lovens bestemmelser om ferske enge og overdrev »omfatter fugtige, ferske enge samt tørre enge, ofte kaldet overdrev«. Efter styrelsens opfattelse følger det af denne beskrivelse, at fugtighedskriteriet ikke indebærer, at et areal nødvendigvis skal være permanent fugtigt for at være omfattet af beskyttelsen. Det er på denne baggrund, at vejledningen fastslår, at »de ferske enge er beliggende på relativt lavtliggende og oftest relativt fugtige arealer«. Efter styrelsens opfattelse betyder det også, at fugtighedskriteriet er så ubestemt, at det næppe i sig selv kan medføre, at mange relativt lavtliggende marskarealer falder uden for engbeskyttelsen, blot fordi de normalt ikke er fugtige hele året.

Skov- og Naturstyrelsen vil i forbindelse med en revision af de administrative vejledninger indføje denne præcisering vedrørende fugtighedskriteriet.

2.3.4. Omlægskriteriet

Fra de lokale landboorganisationers side er det anført, at der ved registreringen er lagt for stor vægt på omlægskriteriet.

I de administrative vejledninger er kulturenge beskrevet som enge, der regelmæssigt er omlagt, men med mindst 7-10 års mellemrum. Uden for § 3-beskyttelsen falder kulturgræsmarker, defineret som græsarealer, der er omlagt hyppigere end hvert 7.-10. år, eller hvor der er høstet en mellemafrøde hyppigere end hvert 7.-10. år. Græsmarker vil typisk være beliggende på mere tør bund. Kun i de tilfælde, hvor der er tale om sjældnere omlæg end hvert 7.-10. år, vil et areal være omfattet af beskyttelsesreglerne, når kriterierne i øvrigt er opfyldt.

Omlægskriteriet er væsentligt ved sonderingen mellem beskyttede kulturenge og fugtige,

mere intensivt drevne kulturgræsmarker, men skal ses i sammenhæng med vegetations- og fugtighedskriteriet.

Når de driftsmæssige forhold får forholdsvis stor vægt, skyldes det, at de ferske enge må karakteriseres som halvkulturarealer, hvor ikke mindst kulturengene er stærkt påvirket af menneskelig aktivitet, da de fortsat kan pløjes, isås græs, gødskes m.v. i hidtidigt omfang. Hertil kommer, at det i en årrække efter omlæg er vanskeligt udelukkende at bruge vegetationsmæssige kriterier, da vegetationen naturligt vil være domineret af de udsåede græsarter. Gødskning vil endvidere både på kortere og længere sigt være en afgørende faktor for, hvilken vegetation der kan indfinde sig. Dertil kan føjes, at omlægskriteriet må anses for at være et rimeligt operationelt kriterium.

3. Kludetæppe af beskyttede og ubeskyttede arealer

De foretagne registreringer af ferske enge i de 2 amter viser i nogle områder et kludetæppe af beskyttede og ubeskyttede arealer, der tilsyneladende kun adskiller sig ved dyrkningsformen.

Som der er redegjort for ovenfor, skal der ved registreringen af ferske enge kun lægges vægt på driftsformen, men driftsformen vil ofte blive det udslagsgivende ved kulturenge, som gødskes eller omlægges regelmæssigt og relativt intensivt. Da der i en periode efter omlæg og ved gødskning af enge sker en stor påvirkning af vegetationen, vil det i perioder være vanskeligt at karakterisere en eng udelukkende ud fra det botaniske kriterium. Derfor lægges der også vægt på den nuværende og hidtidige driftsform i definitionen af enge. Det forhold, at et areal er udpeget som MFO-areal og derfor ikke skal medtages ved førstegangsregistreringen, kan imidlertid også spille ind, ligesom det forhold, at et areal ikke var græsklædt ved lovens ikrafttræden pr. 1. juli 1992, kan være den afgørende faktor.

4. Ekstraordinært omfattende § 3-enge på en enkelt ejendom

Et særskilt problem udgør de tilfælde, hvor en landmand bliver usædvanlig hårdt ramt af engbestemmelserne i § 3.

Virkningen af generelle reguleringer viser sig først i den konkrete administration af ordningen. Ved sådanne reguleringer er det ikke

muligt på forhånd generelt at udelukke, at der kan forekomme tilfælde, hvor gennemførelsen i det enkelte tilfælde helt undtagelsesvis rammer så atypisk og har en sådan intensitet i forhold til berettigede forventninger, at der vil kunne foreligge et indgreb, der må bedømmes som ekspropriativt, og som derfor kun kan ske mod fuld erstatning. Spørgsmålet om, hvorvidt der i det konkrete tilfælde må antages at foreligge et ekspropriativt indgreb, henhører under domstolene.

Vurderer amtsrådet, at en landmand er atypisk hårdt ramt, må amtsrådet i forhold til den konkrete ejendom kunne betragte dette som »et særligt forhold«, der kan begrunde en dispensation, således at virkningen afbødes. Dette forudsætter dog, at en dispensation ikke åbenbart vil være i strid med lovens forudsætninger. Hvis der ikke kan gives dispensation, vil landmanden – ud over at påklage afgørelsen til Naturklagenævnet – kunne anlægge sag ved domstolene med påstand om erstatning støttet på grundlovens § 73.

Det er naturligvis et problem, hvor stor en del af ejendommen der skal være omfattet, for at man kan hævde, at der foreligger en atypisk situation, og om der kan opstilles retningslinjer herfor. Efter Skov- og Naturstyrelsens vurdering er den blotte omstændighed, at ejendommen er ramt hårdere end landsgennemsnittet eller hårdere end sammenlignelige ejendomme på egnen, næppe tilstrækkelig. Heroverfor står, at det måske er tilstrækkeligt, at en meget væsentlig del af ejendommen er ramt. Men hvor grænsen går i forhold til grundlovens § 73, er det næppe muligt at udtale noget sikkert om.

5. Tidlige omlæg

Ifølge Ribe og Sønderjyllands Amter og landboorganisationerne i området tvinger § 3 landmændene til at omlægge hyppigere end hvert 7.-10. år for at undgå, at arealerne bliver omfattet af beskyttelsen.

Landmændenes hyppige omlæg kan være begrundet i:

- usikkerhed, om et areal vil blive registreret som fersk eng, hvis arealet ikke hyppigt omlægges, idet der peges på, at engdefinitionen er uklar, og at den hidtidige driftsform (omlægshyppighed) tillægges for stor vægt ved afgørelsen af, om et areal er omfattet af § 3-beskyttelsen. Efter landbrugets opfattelse

er arealer blevet registreret som beskyttede efter loven, blot der er gået 7 år siden sidste omlægning,

- et ønske om at bevare dispositionsfriheden over arealet, der vil blive omfattet af § 3-beskyttelsen, hvis det ikke omlægges hyppigt.

Med hensyn til det første aspekt henvises til afsnittene ovenfor.

Lovlige opløjninger, som landmanden ikke foretager af driftsmæssige eller naturmæssige grunde, men for ikke at »vokse ind i« § 3, kan efter Skov- og Naturstyrelsens opfattelse hvile på den urigtige antagelse, at der ikke er andre handlemuligheder. Imidlertid vokser et areal efter Skov- og Naturstyrelsens opfattelse ikke nødvendigvis ind i § 3, fordi en landmand fremover undertiden vælger at lade arealet ligge uomlagt i noget mere end 7-10 år. Forarbejderne forudsætter en vis praksis (regelmæssighed). Skov- og Naturstyrelsen vil understrege dette forhold over for amterne.

Skov- og Naturstyrelsen skal endvidere pege på, at landmanden i nogle tilfælde gennem en aftale med amtet om en særlig driftsform på et areal kan sikre sig, at arealet ikke »vokser ind i« § 3-beskyttelsen, jf. bekendtgørelsen om beskyttede naturtyper og sten- og jorddiger m.v., § 2.

6. Omlæg med lange intervaller

De 2 amter og landboorganisationerne har oplyst, at landmændene omlægger beskyttede enge med kortere intervaller end 12 år for at fastholde retten til omlægning med en vis hyppighed. I regionen har mange af engarealerne været omlagt med intervaller fra 12 til 20-25 år eller længere med deraf følgende større naturmæssig værdi end almindelige kulturenge.

Sådan som det er beskrevet af amterne, beror disse opløjninger på en misforståelse af reglerne: Plejer man at omlægge med 20-25 års mellemrum, kan man fortsætte med det. Ønsker man derimod at omlægge oftere end hidtidig praksis, kræver det en dispensation fra naturbeskyttelseslovens § 3.

Misforståelsen skyldes en passus i Miljø- og Energiministeriets vejledning om registrering af beskyttede naturtyper, hvoraf det fremgår, at det ved omlæg med ret meget større mellemrum end 12 år vil have formodningen imod sig, at der er tale om omlæg, som regelmæssigt har indgået i den hidtidige drift af arealet.

Det er Skov- og Naturstyrelsens opfattelse, at lokale kutyper meget vel kan føre til, at det kan have formodningen for sig, at der er tale om omlæg, som regelmæssigt har indgået i den hidtidige drift af arealet.

7. Manglende oplysninger om den enkelte ejendoms driftshistorie

De 2 amter har påpeget, at man ikke har oplysninger om de enkelte arealers driftshistorie, herunder omlægningstidspunkt, og at man derfor har svært ved at føre bevis for, at de aktuelle opløjninger sker i strid med den hidtidige drift af arealerne.

Skov- og Naturstyrelsen er klar over, at landmændenes oplysninger til forvaltningen som udgangspunkt lægges til grund ved registreringen og behandlingen af konkrete dispensations- og tilsynssager, medmindre oplysningerne er åbenbart urigtige.

8. Omlæg for at bekæmpe tidsler, sneskimmel og lign.

Skov- og Naturstyrelsen finder, at amterne bør give dispensation til omlæg uden for de regelmæssige intervaller, når dette er nødvendigt for at bekæmpe tidsler, stankelbenslarver, sneskimmel og lign. Omlæg af denne karakter og med dette sigte kræver ikke dispensation, når de er indgået standardmæssigt i den hidtidige drift.

9. Undtagelser fra § 3-beskyttelsen

Ud over ovennævnte problemstillinger har man fra lokale landboorganisationer været inde på det besynderlige i, at meget beskyttelsesværdige ferske enge, der er omfattet af særlige forvaltningsaftaler eller MFO-kontrakter, ikke er omfattet af § 3-beskyttelsen, medmindre landmanden selv vælger det, når aftalen udløber.

Skov- og Naturstyrelsen er ud fra et naturbeskyttelsessynspunkt selvfølgelig enig i betragtningen, men må ud fra et retssikkerhedssynspunkt fastholde, at hensynet til den enkelte landmand i denne situation går forud for beskyttelsesinteressen.

10. Tilskudsordninger

Opmærksomheden er tillige blevet henledt på det u hensigtsmæssige i, at det i dag kun i meget begrænset omfang er muligt at opnå tilskud til miljøvenlig drift af ferske enge, når de

er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3. Hvis arealerne ligger i SFL-områder (særligt følsomme landbrugsområder) forventes tilskudsmulighederne under de miljøvenlige jordbrugsforanstaltninger at blive udvidet noget i 1997. For arealer beliggende uden for SFL-områder vil der fortsat kun være begrænsede tilskudsmuligheder (f.eks. amternes naturforvaltningsmidler, som kan anvendes til naturpleje), hvilket ud fra et naturbeskyttelsessynspunkt må beklages. Der bør fortsat arbejdes for at forbedre tilskudsmulighederne til beskyttede enge, strandenge, overdrev m.fl.

11. Information til berørte lodsejere

Lodsejerne underrettes i dag ikke automatisk og individuelt om arealer, der er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3. Dette er heller ikke forudsat i loven eller dens forarbejder. Lodsejerne kan få oplysning om deres § 3-områder, dels gennem resultatet af den af amterne foretagne registrering af § 3-områder, dels ved en individuel forespørgsel til amtet.

Med hensyn til registreringen, som ikke er bindende, men alene er af vejledende karakter, bemærkes, at amtet i medfør af § 2 i Miljøministeriets cirkulære nr. 128 af 13. juli 1993 om registrering af beskyttede naturtyper skal indrykke en bekendtgørelse om registreringen i stedlige blade med oplysning om, hvor der er adgang til at gennemse kortene. Herudover har de fleste amter, herunder også i Sydvestjylland, foretaget en mere omfattende information om deres registreringer.

Endvidere har enhver lodsejer ifølge § 8 i Miljøministeriets bekendtgørelse nr. 573 af 25. juni 1992 om beskyttede naturtyper m.v. ret til at spørge amtet, om et bestemt areal er omfattet af beskyttelsesordningen (den såkaldte »forespørgselsordning«). En sådan forespørgsel skal besvares inden 4 uger. Medmindre et areal klart falder ind under ordningen, vil en lodsejer, der ikke har hørt fra amtet inden fristens udløb, kunne realisere eventuelle planer for området.

Hvis amtet vurderer, at et areal falder ind under ordningen, kan dette, jf. ministerens svar af 29. maj 1996 på spm. nr. S 2175 (Folketingstidende 1995-96, s. 7526), påklages til Naturklagenævnet. Skov- og Naturstyrelsen har informeret herom i »Nyt om § 3 og § 4« og er parat til – om ønsket – at gøre opmærksom på klageadgangen ad andre kanaler, f.eks. Lands-

bladet og Landbrugsmagasinet. Styrelsen er indstillet på at foreslå bekendtgørelsen om beskyttede naturtyper og sten- og jorddiger m.v. ændret i overensstemmelse med Naturklagenævnets praksis.

Skov- og Naturstyrelsen er ved at udarbejde forslag til, hvorledes informationen af og dialogen med især lodsejerne om § 3-beskyttelsen kan forbedres.

I grundlovsredegørelsen har regeringen tilkendegivet, at man er indstillet på at imødekomme ønsket om/behovet for information til den enkelte landmand om arealreguleringer.

IV. Sammenfattende konklusion

Under det hidtidige forløb er en række misforståelser blevet rettet, og reglerne er præciseret i dette notat:

- § 3 forhindrer ikke, at landmanden fortsætter den hidtidige drift af sin ejendom. Dette indebærer, at kulturenge – uden at det kræver dispensation – kan omlægges, gødskes, drænes og sprøjtes i det omfang og med det interval, som har været den hidtidige praksis.
- Selv om man plejer at omlægge med meget lange intervaller, f.eks. med 20-25 års mellemrum, kan man fortsætte med det uden dispensation. Ønsker man derimod at omlægge oftere end hidtidig praksis, kræver det

en dispensation fra naturbeskyttelseslovens § 3.

- Ved definitionen af ferske enge skal der ikke kun lægges vægt på driftsformen, men f.eks. også på vegetation og fugtighedsforhold.
- Arealer, hvor der ikke er engvegetation og – med uændret drift – heller ikke vil indfinde sig engvegetation, er ikke omfattet af § 3. I tilfælde, hvor engvegetationen er beskeden og – med uændret drift – fortsat vil være det, kan dette, afhængig af de øvrige foreliggende konkrete omstændigheder, eventuelt være dispensationsmotiverende.
- Et areal vokser nødvendigvis ikke ind i § 3, fordi en landmand fremover undertiden vælger at lade arealet ligge uomlagt i noget mere end 7-10 år.
- En landmand, der rammes atypisk hårdt af § 3-beskyttelsen af enge, bør kunne få dispensation, således at virkningen afbødes, forudsat at en dispensation ikke åbenbart vil være i strid med lovens forudsætninger. Hvis der ikke kan gives dispensation, vil landmanden kunne anlægge sag ved domstolene med påstand om erstatning støttet på grundlovens § 73.
- Skov- og Naturstyrelsen vil foranledige, at der hurtigt og på en ressourcemæssig fornuftig måde informeres om de præciseringer m.v. af de gældende regler, som er indeholdt i dette notat.

Spørgsmål nr. 478:

Kan ministeren bekræfte, at ved definitionen af ferske enge skal der ikke kun lægges vægt på driftsformen, men også på vegetation og fugtighedsforhold, og at alle tre forhold skal være opfyldt samtidig, for at man definerer et område som fersk eng.

Svar:

Jeg har forelagt spørgsmålet for Skov- og Naturstyrelsen, som har oplyst følgende, hvortil jeg kan henholde mig:

»Ved definitionen af ferske enge skal der lægges vægt på vegetation, beliggenhed, fugtighed og nuværende og hidtidig landbrugsmæssig drift. Ved afgørelsen af, om et areal må betragtes som fersk eng, skal arealet vurderes i forhold til alle de nævnte kriterier.

Driftsformen vil dog ofte blive udslaggivende, når det drejer sig om mere intensivt gødskede græsarealer eller nyligt omlagte arealer. Dette skyldes, at det i en årrække efter omlæg vil være vanskeligt udelukkende at bruge vegetationsmæssige kriterier, da vegetationen vil være domineret af de udsåede græsarter. Også gødskning vil både på kortere og længere sigt være en afgørende faktor for, hvilken vegetation der kan indfinde sig.

Vegetationskriteriet kan i disse situationer først og fremmest anvendes negativt: Hvis der på et givet areal ved en given driftsform ikke er og heller ikke fremover vil indfinde sig en vegetation, som typisk vil vokse på engarealer med lignende jordbunds- og fugtighedsforhold m.v., er arealet ikke engbeskyttet efter § 3. Det er i den forstand korrekt, at alle kriterier over tid skal være opfyldt, for at et areal kan betegnes som fersk eng.«

Spørgsmål nr. 479:

Kan ministeren bekræfte, at når man taler om ferske enge forstås relativt fugtige og lavtliggende arealer?

Svar:

Jeg har forelagt spørgsmålet for Skov- og Naturstyrelsen, som har oplyst følgende, hvortil jeg kan henholde mig:

»I bemærkningerne til forslag til lov om naturbeskyttelse (L 70, FT 1991-92, Tillæg A, sp. 1431) er anført, at lovens bestemmelser om ferske enge og overdrev omfatter fugtige, ferske enge samt tørre enge, ofte kaldet overdrev.

Af »Vejledning om registrering af beskyttede naturtyper« (Miljøministeriet, 1993) fremgår, at ferske enge ligger på relativt lavtliggende og oftest relativt fugtige arealer.«

Spørgsmål nr. 480:

Vil ministeren redegøre for, i hvilke inddigede områder der undertiden kan forekomme strandenge?

Svar:

Jeg har forelagt spørgsmålet for Skov- og Naturstyrelsen, som har oplyst følgende, hvortil jeg kan henholde mig:

»Strandenge er relativt flade, lavtliggende og kystnære arealer. De har en naturlig vegetation, der normalt i de dele, der ligger nærmest vandet, er domineret af en eller flere salttålede plantearter (f.eks. kveller, harril og strandasters), der aftager gradvis ind mod de lidt højere liggende mindre saltpåvirkede dele af strandengen. Strandenge vil undertiden blive overskyldede af havet med en hyppighed og i perioder, der normalt varierer fra 10 dage pr. år til 1 dag pr. 10. år.

De afgørende kriterier er således plantevæksten samt områdets landskabelige karakter og beliggenhed. I inddigede områder kan der (jf. bemærkningerne til forslag til lov om naturbeskyttelse (L 70, FT 1991-92, Tillæg A, sp. 1430) undertiden fortsat eksistere salttålede planter. Opfylder sådanne arealer i øvrigt de ovennævnte kriterier, vil de kunne karakteriseres som strandenge i naturbeskyttelseslovens forstand.«

Spørgsmål nr. 481:

Vil ministeren redegøre for, hvad der forstås ved »atypisk hårdt«?

Svar:

Jeg har forelagt spørgsmålet for Skov- og Naturstyrelsen, som har oplyst følgende, hvortil jeg kan henholde mig:

»Udtrykket »atypisk hårdt ramt« er anvendt i Skov- og Naturstyrelsens notat af 5. marts 1997 i forbindelse med ekstraordinært omfattende § 3-enge på enkelt ejendom. Udtrykket refererer til den situation, at den generelle beskyttelse af ferske enge i naturbeskyttelseslovens § 3 på en konkret ejendom helt undtagesvis rammer så atypisk og har en sådan intensitet i forhold til berettigede forventninger,

at der vil kunne foreligge et indgreb, som – uanset at reglerne i § 3 har karakter af en generel regulering af ejendomsretten – må bedømmes som ekspropriativt, og som derfor kun kan ske mod fuld erstatning. Styrelsens notat bygger i denne henseende på den statsretlige teori og retspraksis, hvorefter indgrebets intensitet er et af de momenter, der lægges vægt på ved udøvelsen af det samlede skøn over, om et indgreb har ekspropriativ karakter. Justitsministeren har ved flere lejligheder udtalt sig om denne problematik over for Folketinget. Der kan henvises til bl.a. justitsministerens besvarelse af 22. oktober 1996 af spørgsmål nr. 203 fra Folketingets Trafikudvalg (alm. del – bilag 423).

Spørgsmålet om, hvorvidt der i det konkrete tilfælde må antages at foreligge et ekspropriativt indgreb, henhører imidlertid i sidste instans under domstolene, og Skov- og Naturstyrelsen kan ikke yderligere uddybe, hvor grænsen mellem erstatningsfri regulering og erstatningsudløsende regulering i denne henseende vil blive trukket.«

Spørgsmål nr. 482:

Vil ministeren redegøre for, om man har udpeget § 3-områder på baggrund af EU-fuglebeskyttelsesdirektivet, og vil ministeren redegøre for, hvorledes det administrativt er pålagt bl.a. amtskommunerne at varetage de internationale hensyn i deres administration af eksisterende love?

Svar:

Jeg har forelagt spørgsmålet for Skov- og Naturstyrelsen, som har oplyst følgende, hvortil jeg kan henholde mig:

»§ 3-områder er beskyttede efter naturbeskyttelsesloven, og beskyttelsen er umiddelbart bindende for den enkelte lodsejer. I modsætning hertil er EF-fuglebeskyttelsesområderne udlagt med hjemmel i planloven, og de er derfor alene bindende for myndighederne i deres administration af arealanvendelseslovgivningen m.v.

De EF-fuglebeskyttelsesområder, der ligger på landjorden, svarende til ca. 27 pct. af de danske EF-fuglebeskyttelsesområder, indeholder i vid udstrækning arealer omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3. Sikring af levestederne i fuglebeskyttelsesområderne kræver, at den eksisterende naturtilstand bevares, hvilket netop er formålet med naturbeskyttelseslovens § 3.

Denne bestemmelse er derfor et meget vigtigt instrument til opfyldelse af forpligtelserne i henhold til fuglebeskyttelsesdirektivet.

Den anden del af spørgsmålet vedrører amtens administration af de internationale hensyn. Det er umiddelbart den danske stat, der er forpligtet af EF-direktivet, og sager vedrørende overtrædelse vil blive rejst mod staten. Europadomstolen har dog i praksis antaget, at myndighederne (også decentrale og andre ikke-statslige myndigheder) er forpligtet til så vidt muligt at anvende deres skønsmæssige beføjelser, således at afgørelser ikke kommer i modstrid med de traktatmæssige forpligtelser (i denne sammenhæng EF-fuglebeskyttelsesdirektivet).

Miljø- og Energiministeriet har ikke af hensyn til internationale forpligtelser ønsket at ændre ved den danske decentrale myndighedsstruktur, hvorefter hovedparten af kompetencen vedrørende lokale og regionale spørgsmål er placeret hos kommuner og amtskommuner. Ministeriet har for at undgå tvivl om forpligtelserne valgt at udarbejde en bekendtgørelse om administrationen af de beskyttede områder, nemlig Miljøministeriets bekendtgørelse nr. 408 af 25. maj 1994 om afgrænsning og administration af EF-fuglebeskyttelsesområder og Ramsarområder. Til bekendtgørelsen knytter sig en foreløbig vejledning.

Bekendtgørelsen afgrænser områderne på land og indeholder desuden bindende retningslinjer for amtskommuners og kommuners planlægning inden for områderne og bindende retningslinjer for administrationen af enkeltsager, herunder for behandlingen af sager efter naturbeskyttelseslovens § 3. Bekendtgørelsen pålægger amterne, at de ved behandlingen af dispensationsansøgninger vedrørende arealer, der tillige er udlagt til EF-fuglebeskyttelsesområder, eller foranstaltninger, der kan få betydning i EF-fuglebeskyttelsesområder, foruden at varetage de hensyn, der gælder efter den almindelige lovgivning, også varetager de beskyttelsesforpligtelser, der er givet i EF-direktivet.

Følgende love er omfattet af bekendtgørelsens retningslinjer: planloven, naturbeskyttelsesloven, råstofloven, miljøbeskyttelsesloven, vandløbsloven, okkerloven og vandforsyningsloven.«

Spørgsmål nr. 483:

Kan ministeren bekræfte, at synspunktet

»Endvidere har de enge, der ligger direkte langs vandløb og søer, en særlig betydning som bufferzone, der medvirker til at reducere udsivningen af næringssalte m.v. til vandløb, søer, fjorde og kystnære havområder« er et nyt argument, der ikke var medtaget i forbindelse med gennemførelsen af naturbeskyttelsesloven.

Svar:

Jeg har forelagt spørgsmålet for Skov- og Naturstyrelsen, som har oplyst følgende, hvortil jeg kan henholde mig:

»I bemærkningerne til forslag til lov om naturbeskyttelse (L 70, FT 1991-92, Tillæg A, sp. 1432) anføres, at de enge, der ligger direkte langs vandløb og søer, har en særlig betydning som bufferzone, der medvirker til at reducere udsivningen af næringssalte (og pesticider) til vandområderne.

Der er således ikke tale om et nyt argument.«

Spørgsmål nr. 484:

Vil ministeren uddybe følgende afsnit fra notatet: »Bortset fra de nævnte tilfælde, hvor arealer på grund af åbenbar manglende engvegetation nu og fremover falder uden for § 3, må der være mulighed for at lægge vægt på vegetationens sammensætning – herunder også dens sammensætning på sigt ved fortsat, uændret drift – ved vurderingen af, om der kan gives dispensation til omlæg, opdyrkning og lign.

Svar:

Jeg har forelagt spørgsmålet for Skov- og Naturstyrelsen, som har oplyst følgende, hvortil jeg kan henholde mig:

»Afsnittet refererer sig til bemærkningerne til forslag til lov om naturbeskyttelse (L 70, FT 1991-92, Tillæg A, spalte 1439), hvor det fremgår, at det for at give dispensation »ikke er nok, at der er påvist en væsentlig jordbrugs- og eller anden økonomisk interesse i, at et indgreb finder sted. Der må tillige enten være tale om et område, som ud fra fredningsmæssige hensyn vurderes som uden særlig interesse, for at man eventuelt kan acceptere, at der sker indgreb i dets tilstand, eller at det påtænkte indgreb i sig selv ikke skønnes at medføre nogen afgørende forrykning af tilstanden i området. Dog vil det naturligvis ikke kunne udeluk-

kes, at andre særlige forhold må tages i betragtning, f.eks. at der foreligger specielt store landbrugsmæssige interesser i et givet projekt, samtidig med at den pågældende naturlokalitet er af mindre interesse.«

Ved vurderingen af de fredningsmæssige hensyn og indgrebets virkning vil vegetationens beskaffenhed indgå. I tilfælde, hvor engvegetationen er beskeden og – med uændret drift – fortsat vil være det, kan dette efter Skov- og Naturstyrelsens opfattelse tale for at give en dispensation. Om der i det konkrete tilfælde bør gives en dispensation, vil imidlertid også afhænge af de øvrige konkrete omstændigheder.«

Spørgsmål nr. 485:

Vil ministeren dokumentere, at tørre enge ofte kaldes overdrev?

Svar:

Jeg har forelagt spørgsmålet for Skov- og Naturstyrelsen, som har oplyst følgende, hvortil jeg kan henholde mig:

»I bemærkningerne til forslag til lov om naturbeskyttelse (L 70, FT 1991-92, Tillæg A, sp. 1431) er anført, at lovens bestemmelser om ferske enge og overdrev omfatter fugtige, ferske enge samt tørre enge, ofte kaldet overdrev.

Ved de højere læreanstalter og i den biologiske faglitteratur er »overdrev« den hyppigst anvendte betegnelse for tørre enge. I litteraturen beskrives naturtypen overdrev som værende naturligt veldrænede tørbundsarealer, som helt overvejende har været udnyttet som græsningsarealer. De eksisterende overdrev findes nu hovedsagelig på kuperede, svært opdyrkelige områder eller som dele af dyrehaver.«

Spørgsmål nr. 486:

Er ministeren enig i, at kulturgræsmarker og halvkulturarealer er nye begreber, og vil ministeren definere disse?

Svar:

Jeg har forelagt spørgsmålet for Skov- og Naturstyrelsen, som har oplyst følgende, hvortil jeg kan henholde mig:

»Kulturgræsmarker nævnes i bemærkningerne til forslag til lov om naturbeskyttelse (L 70, FT 1991-92, Tillæg A, sp. 1433) sammen med kornavl og raps som eksempler på en landbrugsmæssig udnyttelse, der er blevet mu-

lig efter afvanding og detaildræning af ferske enge.

I »Vejledning om registrering af beskyttede naturtyper« (Miljøministeriet, 1993), der blev udarbejdet i samarbejde med bl.a. landbrugsorganisationerne, defineres kulturgræsmarker som enge, der er omlagt hyppigere end hvert 7.-10. år, eller hvor der er høstet en mellemafgrøde hyppigere end hvert 7.-10. år.

Betegnelsen halvkulturarealer (halvkulturtyper eller halvkultursamfund) er heller ikke en ny betegnelse. Betegnelsen er anvendt f.eks. i Fredningsstyrelsens publikation »Status over den danske plante- og dyreverden« fra 1980, i »Tal om Natur og Miljø« (Miljøministeriet og Danmarks Statistik, 1992) og i artiklen »Miljøfølsomme Områder« af Primdahl, Den kgl. Veterinær- og Landbohøjskole (Naturen på Landet, Miljøministeriet, 1992).

Halvkulturarealer defineres som kulturbeholdte naturtyper. Engene er således skabt ved menneskelig påvirkning f.eks. ved slåning eller græsning og evt. grøftning og dræning af naturlige ferske kærsmfund eller ved fældning af sumpskove. Ud over ferske enge kan overdrev nævnes som eksempel på halvkulturarealer.«

Spørgsmål nr. 487:

Vil ministeren tage skridt til at ændre følgende: »En sådan forespørgsel skal besvares inden 4 uger. Medmindre et areal klart falder ind under ordningen, vil en lodsejer . . .« til: »en sådan forespørgsel skal besvares inden 4 uger, herefter vil en lodsejer . . .«?

Svar:

Jeg har forelagt spørgsmålet for Skov- og Naturstyrelsen, som har oplyst følgende:

»Efter § 8, stk. 1, i bekendtgørelse nr. 572 af 25. juni 1992 om beskyttede naturtyper og sten- og jorddiger m.v., den såkaldte forespørgselsordning, giver amtsrådet efter anmodning fra bl.a. berørte ejere og borgere oplysning om, »hvorvidt en bestemt foranstaltning, areal, sø, vandløb eller sten- eller jorddige er omfattet af beskyttelsesordningen«.

Ifølge § 8, stk. 2, skal amtsrådet besvare en modtagen forespørgsel inden 4 uger. Har vedkommende ejer m.v. ikke modtaget svar inden udløbet af denne frist, kan en ændring gennemføres uden dispensation.

Den sidstnævnte bestemmelse gælder dog efter § 8, stk. 3, bl.a. »ikke for foranstaltninger og arealer samt søer, der klart falder ind under beskyttelsesordningen«.

Efter »Vejledning om naturbeskyttelsesloven« (Miljøministeriet, 1993) omfatter denne undtagelsesregel i § 8, stk. 3, alene arealer eller foranstaltninger, der klart falder ind under beskyttelsesordningen, i de tilfælde, hvor dette også må være klart for ejeren m.v. (en bonus pater-ejer).

Oplysningsordningen blev oprindeligt indført ved bekendtgørelse nr. 614 af 1. december 1978 om godkendelse af anlæg i forbindelse med visse vådområder og indeholdt allerede dengang en undtagelsesregel, der i princippet svarede til den nuværende, og som i henhold til det tilknyttede cirkulære (nr. 222 af 1. december 1978) tog sigte på »at hindre misbrug af ordningen«.

Undtagelsesreglen har eksisteret i knap 20 år og, så vidt Skov- og Naturstyrelsen bekendt, uden at medføre problemer hverken for amtskommunerne eller lodsejerne.«

På baggrund af Skov- og Naturstyrelsens oplysninger, som jeg kan henholde mig til, finder jeg ikke anledning til at ophæve undtagelsesreglen, idet jeg fortsat finder det vigtigt, at man søger at undgå, dels overflødige forespørgsler, dels »spekulation« i ekspeditionsfejl og lignende fra amtskommunernes side. I øvrigt skal jeg også henvise til, at undtagelsesreglen ikke var genstand for kritik i forbindelse med Skov- og Naturstyrelsens effektivvurdering af naturbeskyttelsesloven, som blev tilsendt udvalget den 14. februar d.å.

Spørgsmål nr. 488:

Er ministeren enig i, at det var lovens intention, at de lodsejere, der ikke ønskede at blive omfattet af lovens regler om beskyttelse af ferske enge, havde mulighed for at pløje sådanne arealer op?

Svar:

Jeg har forelagt spørgsmålet for Skov- og Naturstyrelsen, som har oplyst følgende, hvor til jeg kan henholde mig:

»Forslaget til naturbeskyttelsesloven indeholdt ikke bestemmelser om, at specielle regler skulle have tilbagevirkende kraft fra tidspunktet for lovforslagets fremsættelse (24. oktober 1991). Dette indebærer, at også reglerne, hvorefter

ter de nye naturtyper, ferske enge og overdrev blev inddraget under lovens generelle beskyttelsesbestemmelser, først trådte i kraft, da loven som helhed trådte i kraft, dvs. den 1. juli 1992.

Som følge heraf kunne de lodsejere, der ikke ønskede, at deres enge blev omfattet af de foreslåede bestemmelser, pløje engene op, således at de ikke var græsdækkede, da loven trådte i kraft den 1. juli 1992. Da sådanne arealer ved lovens ikrafttræden rent faktisk ikke opfyldte engkriterierne, blev de heller ikke omfattet af reglerne og vil kun kunne blive omfattet af disse, hvis arealerne ved genoptagelse af den hidtidige driftsform »vokser sig ind i beskyttelsen«.

Spørgsmål nr. 489:

Vil ministeren redegøre for, hvilke konsekvenser ministeren forventer, at det omtalte notat vil få for allerede verserende retssager?

Svar:

Jeg har forelagt spørgsmålet for Skov- og Naturstyrelsen, som har oplyst følgende, hvortil jeg kan henholde mig:

»Notatet er, som det fremgår af skrivelsen til udvalget af 21. marts d.å., sendt til en bred kreds omfattende bl.a. amtskommuner, Naturklagenævnet, De danske Landboforeninger, Dansk Familielandbrug og Dansk Skovforening. Notatet vil endvidere i nær frmtid blive offentliggjort i Skov- og Naturstyrelsens meddelelsesblad »Nyt om § 3 og § 4«.

Notatet må derfor formodes successivt at blive alle interesserede bekendt og vil på samme måde som andre administrative fortolkningsbidrag, herunder i form af konkrete afgørelser eller generelle udtalelser, kunne indgå i parternes anbringender, indsigelser og argumentation i verserende eller kommende retssager. Det er imidlertid i sidste instans overladt til domstolene at vurdere, hvilken betydning notatet har for udfaldet af en konkret retssag.«

Spørgsmål nr. 490:

Finder ministeren, at der er overensstemmelse mellem den sammenfattende konklusion på side 14 og resten af notatet, der er oversendt til Folketingets Miljø- og Planlægningsudvalg?

Svar:

Efter min mening gengiver den sammenfattende konklusion i kort form hovedindholdet af de (del)konklusioner, som er indeholdt i notatets andre afsnit. Konklusionsafsnittet fokuserer på de konklusioner, som opfattes som de vigtigste i forhold til de berørte parter i Ribe og Sønderjyllands Amter.

Spørgsmål nr. 491:

Vil ministeren drage omsorg for, at alle områder i hvert amt vurderes efter notatet af 5. marts 1997 som forudsætning for eventuel ophævelse af allerede foretagne § 3-registreringer af enge?

Svar:

Jeg har forelagt spørgsmålet for Skov- og Naturstyrelsen, som har oplyst følgende:

»Notatet er, som det fremgår af svaret på spørgsmål 489, sendt til samtlige amtskommuner. Alle amtskommuner har gennemført den forudsatte registrering af § 3-områderne. Selv om registreringen kun er vejledende, har amtskommunerne i overensstemmelse med formålet med registreringen, nemlig at den skal være et arbejdsredskab for amtskommunernes administration og håndhævelse af beskyttelsesordningen, bestræbt sig på at medtage alle relevante arealer. Efter det oplyste er der – bortset fra i en enkelt amtskommune – ingen planer om at ophæve de foretagne § 3-registreringer af enge, men højst at foretage nogle justeringer, i øvrigt netop på baggrund af notatet. Det følger også af, at amtskommunerne efter § 4, stk. 1, i Miljøministeriets cirkulære nr. 128 af 13. juli 1993 om bl.a. registrering af beskyttede naturtyper skal foretage en løbende vedligeholdelse af registreringen af beskyttede naturtyper.«

På baggrund af Skov- og Naturstyrelsens oplysninger, som jeg kan henholde mig til, finder jeg det ikke nødvendigt at tage særligt initiativ af den i spørgsmålet nævnte karakter. I øvrigt anser jeg det for at være en selvfølge, at alle relevante arealer, herunder områder, der opfylder engkriterierne, registreres. Det er jo netop det bagvedliggende formål med registrering.